

Uniwersytet Warszawski

mgr Krzysztof Smoleń

**Instrumenty wsparcia publicznego rozwoju
mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce**

Streszczenie rozprawy doktorskiej

**Praca wykonana pod kierunkiem
Prof. dr hab. Andrzeja P. Wiatraka
Wydział Zarządzania, Uniwersytet Warszawski**

Warszawa, 2021

Spis treści

1. Uzasadnienie wyboru obszaru badawczego.....	5
2. Cele pracy i pytania badawcze.....	9
3. Struktura rozprawy doktorskiej.....	11
4. Metody i narzędzia badawcze.....	12
5. Podsumowanie analizy materiału badawczego i wnioski.....	14

Przygotowana dysertacja prezentuje podejście do oceny wspierania podmiotów pochodzących z sektora mikro małych i średnich przedsiębiorstw. Taka ocena dokonywana jest w niniejszej pracy przez gestorów środków publicznych, w liczbie 150 oraz przedsiębiorców, również w liczebności 150 przedstawicieli tego środowiska. W pracy omówiono wyniki badań własnych w oparciu o samodzielnie przygotowane analityczne narzędzia badawcze. Zajęto się również teorią w zakresie roli i znaczenia przedsiębiorczości podejmowanej przez podmioty z sektora MŚP. Podejście do podmiotów z sektora MŚP odróżnia się w sposób zasadniczy od podejścia do zarządzania podmiotami dużymi. W układzie korporacyjnym częstokroć dywersyfikacja strukturalna tworzy grupy operacyjnych ekspertów dziedzinowych i daje sposobność wykorzystywania doświadczonych doradców zewnętrznych, wraz z najnowszymi metodami organizacji i zarządzania. Jednocześnie firmy działające w sektorze MSP są narażone na bardzo dynamiczne zmiany zachodzące na rynku, zarówno te wynikające z cykli koniunkturalnych, jak i te inspirowane działaniami konkurencyjnymi w turbulentnym, czasami nawet hiperkonkurencyjnym otoczeniu. Trudności podmiotów sektora MSP mają potencjalnie bardzo duże znaczenie dla lokalnych rynków pracy, funkcjonowania gospodarstw domowych, budowania kapitału społecznego w środowiskach mniejszych społeczności oraz tworzenia więzi gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami aktywnymi na danym obszarze.

Wsparcie dla podmiotów z sektora MSP staje się nie tylko wyzwaniem dla polityki publicznej, ale również nakazem racjonalności całości działań gospodarczych państwa. Wzmocnienie zmian wewnętrznych, wspieranie procesów transferu technologii oraz ugruntowywanie zamierzeń przedsiębiorstw sektora MSP w dziedzinie internacjonalizacji, pozwala tym podmiotom na stworzenie bardziej racjonalnych własnych strategii konkurowania oraz wzrost pozycji rynkowej w dotychczasowych i nowych niszach, w globalnym otoczeniu i przy coraz silniej narastającej dominacji międzynarodowych korporacji, dysponujących wewnętrznymi zasobami na poziomie porównywalnym z budżetami wielu państw. Tego rodzaju dedykowane wsparcie nie może przybierać już charakteru punktowych, doraźnych interwencji, ale musi zasadzać się na wielowektorowej, dobrze zestrojonej dziedzinowo polityce, przy kierunkowo zmiennych zakresach

i jednocześnie coraz bardziej precyzyjnie konstruowanych specyfikacjach dostępnych form pomocy publicznej. Budowanie tego rodzaju wzajemnych współzależności jest stosunkowo skomplikowane i trudne przy wielośrodkowości operatorów i gestorów

publicznego wsparcia dla sektora MSP oraz częstokroć zachodzącej alienacji instytucji realizujących wykonawczo tego rodzaju pomoc.

Przedsiębiorcy mikro, mali oraz średni wielokrotnie stają w obliczu złożonych okoliczności podejmowania decyzji o zainteresowaniu się pomocą publiczną, przy niedostatku informacji oraz ograniczeniach pojawiających się przy tworzeniu wkładu własnego w dedykowane przedsięwzięcia projektowe, w różnych formach dostępnego wsparcia publicznego. Jednocześnie trwanie w tyranii nierozwojowego status quo implikuje negatywne konsekwencje dla konkurencyjności drobnych przedsiębiorców, ich sprawności zarządczej oraz możliwościach rynkowych w aspekcie wyłaniania się nowych, coraz silniej ukierunkowanych na innowacyjność modeli biznesowych. Wachlarz dostępnych czynników sukcesu, przy braku elastycznego zarządzania zmianą, coraz bardziej ulega zawężeniu. Pomoc publiczna państwa dla sektora MSP przyjmuje zróżnicowaną postać co do metod szczegółowych oraz narzędzi wsparcia i wywierania wpływu na preferowane obszary gospodarcze.

Problematyka pomocy publicznej, z punktu widzenia nauk o zarządzaniu oraz ekonomii instytucjonalnej posiada całe spektrum analiz oraz interpretacji natury teoretycznej, jednak – zdaniem autora niniejszej dysertacji – warto również spojrzeć na nią w kontekście optyki jej beneficjentów i gestorów, bezpośrednio realizujących jej założenia lub korzystających z jej potencjału oraz doświadczających jej skutków.

W pracy przyjęto wielopoziomowe założenia badawcze dysertacji, wychodząc od grupy pytań problemowych, o inspirującym poznawczo i eksploracyjnie charakterze, „rozpulchniających” badaną problematykę. Postawiono tezę pracy, a także sformułowano cele teoriopoznawcze oraz praktyczno-badawcze, dla ich późniejszego potwierdzenia lub sfalsyfikowania. W pracy wykorzystano następujące metody badawcze:

- Studia literaturowe i krytyczną analizę koncepcji pochodzących z obszaru polityk wsparcia podmiotów sektora MSP,
- Kwerendę dokumentacyjną dla oceny form publicznego wsparcia, występujących w ostatnich latach,
- Ankiety własne do badań przedsiębiorców oraz gestorów.

Merytoryczna treść pracy nie odnosi się do ogólnie analizowanego obszaru pomocy publicznej, ale skupia się na interakcjach powstałych w tym obszarze, obserwowanych i ocenianych przez beneficjentów oraz gestorów tej pomocy, którzy jednocześnie kontrolują a sposób i poprawność jej wykorzystania.

1. Uzasadnienie wyboru obszaru badawczego

Sektor MŚP (mikro, małych i średnich przedsiębiorstw) stanowi przeważającą większość przedsiębiorstw w Polsce – 99,8%. Wśród nich najliczniejszą grupą (96,7%; 2,08 mln) są mikroprzedsiębiorstwa. Udział firm małych w strukturze polskich przedsiębiorstw wynosi 2,4% (52,7 tys.), średnich – 0,7% (15,2 tys.), zaś dużych – tylko 0,2% (3,7 tys.) (Raport o stanie sektora MSP 2019). Zarządzanie małymi podmiotami różni się znacząco od zarządzania dużymi przedsiębiorstwami, będąc niejednokrotnie znacznie bardziej skomplikowane i trudniejsze wykonawczo, od kierowania jednostką gospodarczą z kategorii „duże przedsiębiorstwa”, której kierownictwo bardzo często ma do dyspozycji grono doradców, wspierających podejmowanie decyzji oraz wykorzystywanie najnowszych metod zarządzania. Zachwiania koniunkturalne w sektorze MŚP mają istotne znaczenie dla rynku pracy, kondycji gospodarstw domowych oraz podtrzymania więzi wewnątrzgospodarczych, np. złożonych łańcuchów logistycznych. Wsparcie dla działań podmiotów z sektora MŚP, staje się istotnym elementem wzmacniającym ich strategię rozwojową oraz pozwalającym na efektywne zagospodarowywanie nisz rynkowych na silnie globalizującym się rynku z coraz silniejszą supremacją koncernów międzynarodowych. Co więcej, wsparcie to musi mieć coraz bardziej kierunkowo rozszerzony zakres, przy jednoczesnej precyzyjniejszej specyfikacji dedykowanych form pomocy. Taka koordynacja jest – z punktu widzenia jednostek publicznych – stosunkowo trudna, jednak jak pokazują doświadczenia podmiotów sektora MŚP, obecnie niezbędna, chociażby dla wzmocnienia działań w obszarze internacjonalizacji, wymagającej poprawy innowacyjności przedsiębiorstw, gdzie proste formy wsparcia, np. typu wystawienniczego wyczerpały swoje zdolności skutecznego wpływu na poprawę działań mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Przedsiębiorcy prowadzący podmioty z sektora MŚP doświadczają szeregu dylematów decyzyjnych i komplikacji sytuacyjnych, związanych z prowadzeniem działalności biznesowej. Poszukują oni odpowiedzi na sekwencję pytań, odnoszących się zarówno do tego, jakie powinny zostać ukształtowane warunki aktywności gospodarczej, sprzyjające sprawnemu i skutecznemu zarządzaniu, w jaki sposób budować konkurencyjność firmy, w kontekście nowych, coraz bardziej nastawionych na innowacyjność modeli biznesu, jak i do sposobu oraz miejsca poszukiwań kluczowych czynników sukcesu wewnątrz konkretnego sektora konkurencyjnego. Absorbujące pytania odnoszą się także do zasobów personalnych, tj. czy przedsiębiorcy, pracownicy i kierownicy komórek organizacyjnych różnych szczebli doskonalą swoje zdolności i kwalifikacje formalne, czy

w umiejętny sposób je wykorzystują do realizacji strategii funkcjonalnych, procesów i zadań, ukierunkowanych na rozwój przedsiębiorstwa?

Korzystanie z pomocy publicznej jako narzędzia wpływu państwa na funkcjonowanie przedsiębiorstw, indukuje rozliczne kontrowersje, bowiem jej udzielanie może podważać regułę równości szans, czyli elementarną zasadę rynkowej konkurencji. W praktyce gospodarczej tego rodzaju pomoc, w zgodności z przyjętymi ograniczeniami jest powszechnie wykorzystywana, dlatego że korzyści z niej wynikające znacząco przewyższają koszty, które powoduje. Gospodarka rynkowa posiada liczne dysfunkcjonalności, w rodzaju wahań koniunkturalnych, monopolizowania pozycji rynkowej i ograniczania konkurencyjności, nadmiernej eksploatacji środowiska naturalnego, czy tworzenia radykalnych nierówności społecznych. Biorę pod uwagę te ułomności otwartego rynku ingerencja państwowa jest aprobowana, a wielu przypadkach zdecydowanie oczekiwana. Interwencje państwowe miały miejsce na każdym etapie historycznego rozwoju gospodarki rynkowej, a obecnie są również realizowane na wielu płaszczyznach, z różnym natężeniem oraz bardzo zróżnicowanymi narzędziami bezpośredniego oddziaływania. Aktywność państwa wobec mechanizmów gospodarczych można przyjąć jako zasadne, kiedy zostanie wykazana jej użyteczna przydatność, z jednoczesnym dochowaniem wszelkich reguł poprawności prawnej. Państwo, wykonując odpowiednie zadania, powinno dawać możliwość do stworzenia habitatu efektywnego, sprawnego i skutecznego funkcjonowania gospodarki rynkowej, co oznacza, że zaangażowanie państwa nie powinno mieć na celu do zastąpienia relacji rynkowych, a jedynie implikować niezbędne korekty poprzez wsparcie pośrednie i bezpośrednie w tych obszarach, których działalności nie powodują oczekiwanych efektów.

Pomoc publiczna stanowi właśnie jedną z takich postaci inicjowania aktywności państwa działaniach społecznych lub gospodarczych, występując w różnych formach, oddziałuje na sytuację konkurencyjną i finansową przedsiębiorców z sektora MŚP, będących beneficjentami pomocy oraz wywiera wpływ na rozwój preferowanych dziedzin gospodarki. Specyficzną właściwością publicznego wsparcia jest jego selektywny charakter, skutkujący ukierunkowaniem na wybrane gałęzie gospodarki, wskazane podmioty gospodarcze, dysfunkcjonalne regiony oraz zainteresowane samorzady, zamierzające przyspieszyć swój rozwój gospodarczy i społeczny. Pomoc publiczna stanowi wsparcie w momencie, kiedy wkład środków prywatnych jest niemożliwy do zrealizowania lub nieuzasadniony z ekonomicznego punktu widzenia.

Może to mieć miejsce w przypadku przedsięwzięć, gdzie z powodu nadmiernie dużego własnego kosztu kapitału oraz w braku kryterium opłacalności, prywatni inwestorzy nie byłiby zainteresowali wyasygnowaniem niezbędnych funduszy. Pomoc publiczna tworząc formę wsparcia czynnego nie tylko poprawia sytuację gospodarczą adresata tej pomocy, ale implikuje wzrost wytwórczości, zwiększenie nakładów inwestycyjnych, a co za tym idzie zintensyfikowanie mnożników konsumpcyjnych, pośrednio także w innych, nie subsydiowanych sektorach gospodarki. Wywołuje ona również efekt synergetyczny, tworząc przyrost środków dyspozycyjnych, które generują wydatki, budując z kolei tak zwany efekt dochodowy, polepszając jednocześnie kondycję finansową przedsiębiorców.

Wykorzystanie zróżnicowanych formuł i narzędzi pomocy publicznej w realnej gospodarce nie jest immunizowane od wad. Uczestnictwo w pomocy, w szczególności przyjmowanie dotacji, nie przyczynia się do powstania zobowiązań finansowych korzystających z pomocy albo zobowiązania owe są relatywnie niewysokie. Oprócz tego jakakolwiek forma dofinansowania stanowi uprzywilejowanie wybranych grup podmiotów, co z kolei może zaburzać naturalne procesy kształtowanie konkurencyjności. Układ czynnych transferów finansowych, które docierają do przedsiębiorców może powodować, iż rozkład wydatków ostatecznych będzie meandrować w czasie, a tym samym powodować zaburzenia naturalnych cykli inwestycyjnych. Dlatego też istotnym jest, aby reguły, dotyczące zasad funkcjonowania gestorów środków publicznych, definiowały jednoznacznie warunki stosowalności oraz wydatkowania zasobów finansowych, objętych działaniami pomocy publicznej.

Problematyka pomocy publicznej na gruncie nauk ekonomicznych doczekała się wielu ujęć teoretycznych, jednakże warto spojrzeć na te problematykę oczyma przedsiębiorców – ich opinii oraz w ujęciu perspektywy gestorów środków publicznych. Temu właśnie służyły przygotowane narzędzia badawcze własne. Tego rodzaju perspektywa badawcza pozwala na holistyczne spojrzenie na pragmatykę wykorzystania pomocy publicznej. Ten rodzaj ujmowania eksplorowanych zagadnień nie ma charakteru eklektycznego, ale pozwala na wpisanie refleksji praktyków biznesowego działania do sztabucha naukowego poznania, umożliwiając naukowcom, jak i planistom późniejszych okresów finansowania na spożytkowywanie środków publicznych w najbardziej skuteczny i efektywny sposób. Spiwem podejścia od strony teoretycznej i praktycznej jest niewątpliwie paradygmat aktywnego w gospodarce państwa, które winno patronować procesom wspierania przedsiębiorczości.

W czasach globalizacji innowacje stają się dla podmiotów z sektora MŚP fundamentalnym sposobem na uzyskanie przewagi konkurencyjnej oraz zwiększonej efektywności funkcjonowania. Rozwój techniki i technologii sprawił, że nowe rozwiązania są wdrażane coraz intensywniej, ale także – z drugiej strony – udoskonalone procesy i produkty coraz szybciej starzeją się rynkowo i powodują konieczność nowych dopasowań rynkowych. W przypadku przedsiębiorstw z sektora MŚP jest to szczególnie trudne, przy wzmagających się oddziaływaniach konkurencyjnych, gdzie potencjał dużych korporacji jednoznacznie może powodować petryfikację dominacji rynkowych międzynarodowych koncernów lub wręcz oligopoli w określonych segmentach gospodarki. W związku z tym, aby przedsiębiorcy prowadzący małe i średnie przedsiębiorstwa mogli funkcjonować w wybranych niszach rynkowych, musi pojawić się sektor polityki państwowej, uznającej ten sektor za kluczowy, a jednocześnie wspomagający anagenezę skali działania tych podmiotów (np. przechodzenie z kategorii małych do średnich), służącą łagodzeniu szoków zewnętrznych otwartego rynku z ciśnieniem konkurencji globalnych korporacji.

Implementacja innowacji jest więc warunkiem nieodzownym dla progresji rynkowej każdego przedsiębiorstwa, jednakże w odniesieniu do mikro, małych oraz średnich podmiotów, wprowadzenie nowych rozwiązań jest często sposobem na ich przetrwanie rynkowe. Należy przy tym nadmienić, że są to procesy wymagające ugruntowania szczególnego wiedzy, zintegrowanej z doświadczeniem pracowników, wyposażania miejsc pracy w nowoczesne technologie informacyjno-informatyczne, współdziałania ze sferą naukową i administracyjną, w ramach koncepcji potrójnej helisy oraz wielu dodatkowych elementów budujących poszczególne warstwy synergetycznych wzmocnień procesu rozwojowego w sektorze MŚP. Koincydencje tych czynników mają pierwszoplanowe znaczenie dla przyszłości firmy (tego, jakiego rodzaju potencjał rynkowy zdobędzie), a z punktu widzenia sektora MŚP stanowi to dodatkowo newralgiczny problem, chociażby ze względu na zawężony dostęp do efektywnego montażu finansowego w inwestycjach, czy wpisanie się w łańcuchy komercjalizacji i transferu nowoczesnych technologii. W celu wykorzystania jak największych korzyści z wdrażanych przeobrażeń rynkowych, przedsiębiorcy z sektora MŚP winni dążyć do aktywizacji zdolności do prowadzenia działalności w komplementarnych koncepcjach funkcjonowania, tj. przy wykorzystaniu równocześnie zasobów z wielu źródeł.

Podmioty o małej i średniej skali działania, zazwyczaj nie dysponują dostateczną wiedzą, zasobami i zunifikowanymi kompetencjami do współdziałania w tworzeniu

wartości z konsumentami. Stąd też dla utrzymania ciągłości rynkowej nieodzowne jest nieustające komponowanie nowych zdolności organizacyjnych. Kreowanie potencjału organizacyjnego jest procesem zachodzącym przez całe życie firmy i wymagającym realizacji określonych działań, wykorzystujących i powiększających zewidencjonowane zasoby. Ze względu na fakt, iż proces organizowania przebiega odmiennie w przypadku każdego przedsiębiorstwa, to skalowanie potencjału zmian i konfigurowanie czynników wsparcia, np. pomocy publicznej, stanowi jedno z najpoważniejszych wyzwań koncepcyjnych i planistycznych.

Rozpatrując determinanty konkurencyjności przedsiębiorstw, nie sposób zignorować wagi czynników umiejscowionych w otoczeniu przedsiębiorstwa. Bodźce sukcesu mogą mieć swoje źródła w konkretnych warunkach najbliższego otoczenia, w którym mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa funkcjonują (kontrahenci, konkurenci czy uwarunkowania lokalne), albo mogą być takie same dla całego państwa (regulacje w otoczeniu prawnym, społecznym i kulturowym). Co ważne, siła i ukierunkowanie oddziaływania czynników zewnętrznych oraz ich efektywność są różne dla każdej firmy i zależą od wielu komponentów, w tym m. in. od rodzaju sektora, rozmiaru przedsiębiorstwa, dysponowanych zasobów, siły przetargowej wobec najbliższych uczestników rynku, itp.

Spoglądając holistycznie na uwarunkowania rynkowego sukcesu podmiotów z sektora MŚP oraz na przeobrażenia warunków rynkowego działania widać wyraźnie, że właściwie zoperacjonalizowane wsparcie dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, weryfikowane opiniami przedsiębiorców, identyfikowanymi m. in. poprzez badania naukowe, pozwala na wzmocnienie prawidłowości ukierunkowania pomocy dla tej grupy organizmów gospodarczych.

2. Cele pracy i pytania badawcze

Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw jest dla gospodarki niezwykle istotny z punktu widzenia bardzo wielu, bardzo zróżnicowanych kryteriów. Zwiększenie zatrudnienia, ekspansja rynkowa, zaangażowanie w procesy umiędzynarodowienia, zwiększenie oferty produktowej, wymagają wielu zmian jakościowych: doskonalenia systemu zarządzania, wdrażania innowacji, pozyskiwania finansowania na inwestycje, pokonywania paradoksów i nieciągłości zarządczych. Zagadnienie zmiany aktywności przedsiębiorstw w sektorze MŚP na przestrzeni ostatnich 30 lat transformacji

systemowej, w szczególności możliwości finansowania rozwoju tego sektora, stanowi przedmiot szeregu badań, służących do tworzenia teorii zachowań przedsiębiorstw, teorii konkurencji, teorii oddziaływania interesariuszy i tym podobne. Jednocześnie tego rodzaju podejście badawcze jest kanwą praktycznych rozwiązań służącym przełamywaniu barier we wchodzeniu na rynek i umacnianiu własnej pozycji rynkowej.

Analiza i ocena wsparcia publicznego dotyczyć będzie charakterystyki dostępnych programów wsparcia oraz oceny – dokonanej bezpośrednio przez przedsiębiorców sprawności wdrożeniowej programów, ich skuteczności dla kształtowania pozycji rynkowej i przewag konkurencyjnych. W realizacji procesów wsparcia aktywna rola, w coraz większym stopniu, przypada polityce oraz instrumentom pomocowym o charakterze publicznym, które mogą obejmować m.in.: korzystanie z dedykowanych funduszy europejskich, wsparcie instytucji otoczenia biznesu, jak i pośrednie lub bezpośrednie oddziaływanie publiczne z poziomu centralnego, regionalnego oraz gminnego.

Syntetycznie, najistotniejsze pierwotne badawczo pytania problemowe można ująć następująco:

1. Czy jest postrzegany przez przedsiębiorców wzrost potencjału wytwórczego i usługodawczego prowadzonego przedsiębiorstwa?
2. Czy są fundusze publicznego wsparcia dla tworzenia warunków do rozwoju skutecznych modeli działania i zachowań operacyjnych przy nasilającej się konkurencji rynkowej?
3. Czy dedykowane fundusze spełniają oczekiwania wsparcia rozwojowego przedsiębiorców z sektora MŚP?
4. Czy fundusze wsparły procesy innowacyjne oraz gotowość do współpracy w ramach podmiotów sektora MŚP?
5. Czy fundusze wsparcia wspomagają procesy umiędzynarodowienia działalności?
6. Czy gestorzy funduszy dostrzegają potrzeby zmian w nowym układzie wsparcia MŚP, w latach 2021-2027?
7. Jakie były główne bariery i ograniczenia w dostępie i wykorzystaniu funduszy wsparcia, dostrzegane przez przedsiębiorców i operatorów środków publicznych?
8. Co przedsiębiorcy i gestorzy środków uważają za najważniejsze atuty i wzmocnienia swoich działań inwestycyjnych w ramach uzyskiwanego wsparcia?

9. Które elementy wsparcia publicznego, poza dedykowanymi środkami finansowymi sprzyjają intensyfikacji rozwoju podmiotów z sektora MŚP?
10. Jaka jest rola interesariuszy podmiotów sektora MŚP w transmisji środków i wsparciu bezpośrednim przedsiębiorców?

3. Struktura rozprawy doktorskiej

Praca składa się z sześciu rozdziałów, w których poddano analizie zagadnienia ujęte w założeniach badawczych pracy. W rozdziale pierwszym pochyłono się nad uzasadnieniem wyboru obszaru badawczego oraz wskazaniem badawczych motywów eksploracji proponowanego zakresu merytorycznego, wraz z analizą oddziaływania wybranej tematyki na rozwój nowych kierunków badawczych w dyscyplinie „nauki o zarządzaniu i jakości”. Ujęto założenia badawcze pracy, w tym metody i narzędzia wykorzystywane w badaniach oraz zaprezentowano strukturę pracy.

W rozdziale drugim przedstawiono klasyfikacje sektora MSP, prezentowane w literaturze przedmiotu. Podjęto rozważania dotyczące dynamiki rozwojowej sektora, jego ewolucji oraz potencjału zmian, wraz z głównymi szansami i zagrożeniami stojącymi przed adaptacją tego sektora do nowych wyzwań rynkowych. W rozdziale tym wskazano również na możliwości aktywizacji tego sektora poprzez umiędzynarodowienie działań, zwiększenie zdolności eksportowych oraz budowanie związków kooperacyjnych z partnerami zagranicznymi. Wszystkim tym procesom, jak opisano to w prezentowanych rozważaniach i refleksjach poznawczych, winno towarzyszyć nastawienie podmiotów sektora MSP na przyjmowanie proinnowacyjnym strategii rozwojowych.

W rozdziale trzecim analizę teoretyczną ukierunkowano na kształtowanie się funduszy Unii Europejskiej jako elementu efektywnej pomocy publicznej, od początku akcesji Polski do Unii Europejskiej aż do chwili obecnej. Przedyskutowane zostały efekty wykorzystania tych zasobów oraz możliwości koordynowania działania mikro małych i średnich przedsiębiorstw poprzez programy przyszłe. Rozdział ten zawiera także charakterystykę elementów instytucjonalno-organizacyjnych w zakresie wsparcia podmiotów sektora MSP poprzez formy pomocy dedykowanej, w ramach instytucji finansowych, agencji promocyjno-rozwojowych, parków technologicznych, inkubatorów, centrów innowacji oraz centrów transferu technologii.

W rozdziale czwartym - badawczym - zaprezentowano wyniki badań przedsiębiorstw na temat wykorzystania środków wsparcia publicznego, przeprowadzonych za pomocą

narzędzia - ankiety własnej, na próbie 150 przedsiębiorstw z sektora MSP. Badane przedsiębiorstwa pochodziły z wybranych branż, tj. usług, handlu, budownictwa, produkcji przemysłowej oraz transportu. Wykorzystano do tego celu technikę badawczą CATI.

W rozdziale piątym dokonano oceny możliwości rozwojowych przedsiębiorstwa z wykorzystaniem środków wsparcia publicznego w grupie gestów środków, pochodzących z sektora publicznego. Badania z wykorzystaniem ankiety własnej przeprowadzono na próbie badawczej 150 gestów wsparcie publicznego.

Rozdział szósty zawiera zakończenie pracy, podsumowanie dysertacji oraz syntezę badawczą.

4. Metody i narzędzia badawcze

Podstawą przygotowania pracy były następujące metody i narzędzia badawcze:

1. W zakresie celu teoriopoznawczego:
 - a. studia literaturowe i krytyczna analiza zagadnień z obszaru dedykowanych form wsparcia przedsiębiorstw z sektora MŚP z różnych programów.
 - b. kwerenda dokumentacyjna, służąca ocenie wykorzystywanych form publicznego wsparcia przedsiębiorstw sektora MŚP (raporty analityczne o stanie sektora MŚP, raporty analityczne z zakresu rozwoju przedsiębiorczości w Polsce, raporty analityczne sposobu i skuteczności wykorzystywania środków publicznych z zakresu dedykowanych Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej, analiza danych statystycznych związanych z rozwojem sektora MŚP w Polsce).
2. W zakresie celów badawczych (badań bezpośrednich z wykorzystaniem dwóch narzędzi badawczych własnych, przygotowanych samodzielnie przez autora dysertacji, w układzie 5-stopniowej skali Likerta):
 - a. Badania bezpośrednie przedsiębiorców w zakresie ich oceny realizowanych programów publicznego wsparcia, które zostało przeprowadzone na próbie 150 przedsiębiorstw z sektora MŚP. Badane firmy działają w następujących branżach: usługi, handel, budownictwo, produkcja przemysłowa oraz transport. Badanie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem techniki badawczej CATI. Największy udział w badaniu mieli

przedsiębiorcy działający w usługach – 33,3%, a następnie w handlu – 28,7%. Najmniejszy udział w badaniu mieli przedsiębiorcy działający w transporcie – 8,0%. Badanie przeprowadzono w okresie kwiecień 2020 – listopad 2020.

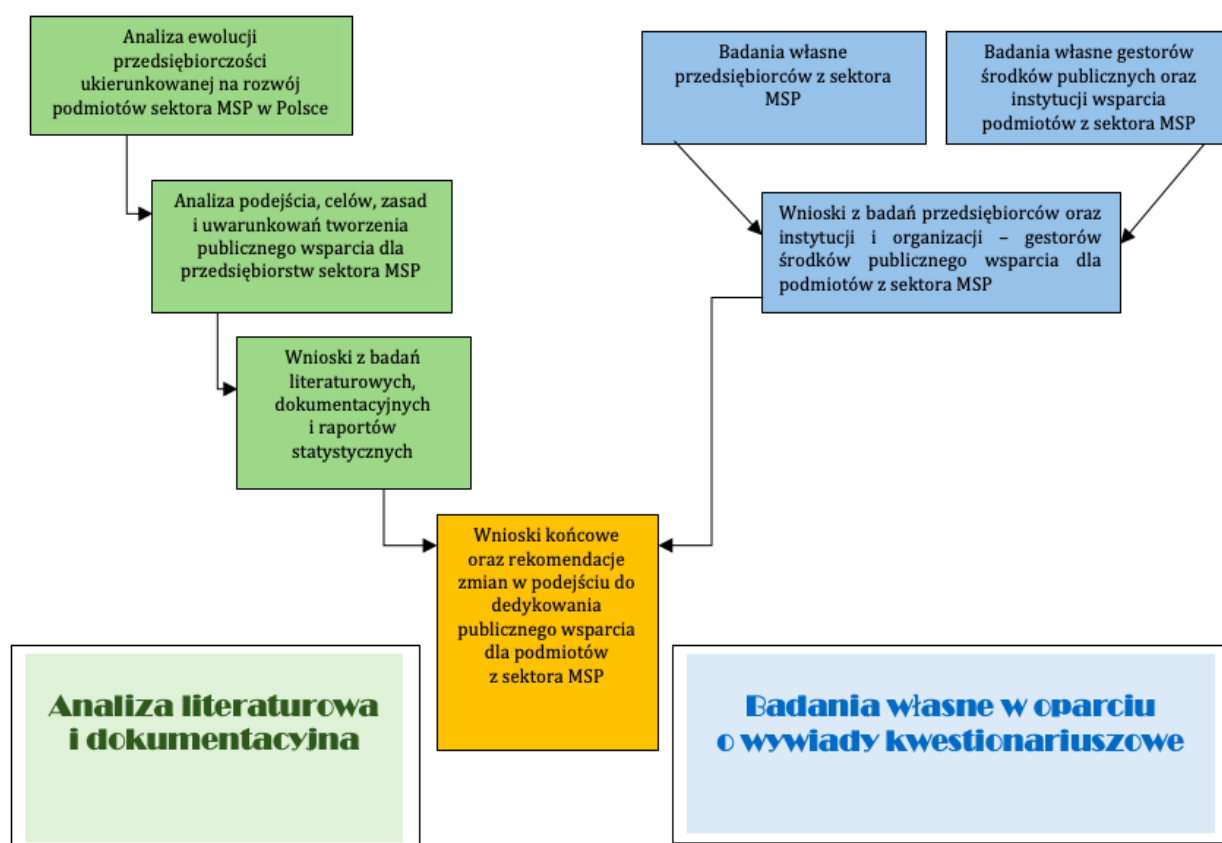
b. Wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny (CATI – Computer Assisted Telephone Interview), to jedna z metod badań ilościowych. Metoda ta polega na przeprowadzaniu rozmowy telefonicznej z respondentem przy jednoczesnym wprowadzaniu przez teleankietera odpowiedzi badanego do formularza ankiety online. Wykorzystuje się przy tym system VoIP (Voice over IP) – telefonię internetową. Jest to najbardziej efektywny sposób dotarcia do grup trudnodostępnych, dodatkowo istnieje większe prawdopodobieństwo, że respondenci udzielą rzetelnych odpowiedzi na pytania oraz zapewniony jest wysoki poziom kontroli nad jakością zebranego materiału.

Tabela 1 Rozkład próby podmiotów uprawnionych do udziału w badaniu.

Kategoria	Klasyfikacja	Liczba podmiotów MSP*	[%]	Liczba podmiotów do badania	w tym podmioty zatrudniające niepełnosprawne**
Usługi	Sekcja I, J, K, M, N	933073	33,6%	50	2
Handel	Grupa 45.1, 45.3, 45.4, Dział 46, 47	796297	28,7%	43	1
Budownictwo	Sekcja F	493000	17,8%	27	1
Produkcja przemysłowa	Sekcja C	337943	12,2%	18	1
Transport	Dział 49, 50, 51	214176	7,7%	12	0
	łącznie	2774489	100,0%	150	5

Źródło: 1 Opracowanie własne na podstawie Tablic kwartalnych REGON GUS, stan na 31.12.2019*, zgodnie z BAEL, osoby niepełnosprawne stanowią około 3% pracujących**.

Rysunek 1 Schemat modelu badawczego

Źródło: Opracowanie własne.

W tabeli 1 przedstawiono rozkład próby podmiotów uprawnionych do udziału w badaniu, a na rysunku 1 – Schemat modelu badawczego. Podkreślić należy, że w przypadku badań realizowanych w okresie pandemii COV-SARS-2 przeprowadzenie badań z wykorzystaniem innej metodyki postępowania badawczego byłoby znacząco utrudnione lub wręcz niemożliwe.

5. Podsumowanie analizy materiału badawczego i wnioski.

Zrealizowane badania własne w układzie dwóch kwestionariuszy pozwalają na analizę i weryfikację przyjętych założeń badawczych pracy. Przede wszystkim, w odniesieniu do przyjętych celów pracy, pozwalają wykazać, że przedsiębiorcy w sposób zróżnicowany postrzegają otrzymywane wsparcie oraz rolę i znaczenie dostępnych funduszy publicznego wsparcia zawartego w dedykowanych programach z poziomu krajowego oraz europejskiego oraz różnie kwalifikują i oceniają rolę, funkcje, a także skuteczność publicznego wsparcia udzielonego przez instytucje otoczenia biznesu, udzielanego przedsiębiorcom.

Perspektywa badawcza pokazuje dwustronne spojrzenie: przedsiębiorcy – instytucje oraz instytucje i dostępne instrumenty. Wykonane rozdziały badawcze badawczy miały na celu syntetyczną realizację następujących celów pracy:

- Analizę uwarunkowań oraz motywacji bezpośrednich podejmowania decyzji o uruchomieniu samodzielnej działalności gospodarczej;
- Analizę i ocenę dostępnych rozwiązań w zakresie instytucjonalnego wspierania przedsiębiorców, w ramach dostępnych programów wsparcia oraz krajowych rozwiązań legislacyjnych;
- Analizę i ocenę przez przedsiębiorców działań instytucji otoczenia biznesu dla wspierania przedsiębiorczości w fazie inicjacyjnej tego procesu (centra transferu technologii, akademickie inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości);
- Analizę form wsparcia przedsiębiorczości w programach dedykowanych, w ramach środków UE (z poziom krajowego i regionalnego) w latach 2004 – 2020;
- Analizę i ocenę możliwości poziomu wykorzystania form wsparcia przez przedsiębiorców sektora małych i średnich przedsiębiorstw w wybranych województwach;
- Ocenę możliwości i skuteczności stosowania instytucjonalnych form wsparcia przez gestorów środków (decydenci w zakresie funduszy UE, przedstawiciele ministerstw, agencji rządowych, urzędów pracy, samorządu terytorialnego, samorządu przedsiębiorców, instytucje otoczenia biznesu, organizacji III-go Sektora zajmujących się wspieraniem przedsiębiorczości).

Trzy rozdziały badań praktycznych potwierdzają tezę pracy, stanowiącą, że „racjonalne i skuteczne wykorzystanie funduszy publicznych sprzyja rozwojowi podmiotów sektora MŚP i jest oceniane przez przedsiębiorców jako istotny element wzmocnienia ich działań strategicznych oraz inwestycyjnych”. Jednocześnie wykazano analitycznie i interpretacyjnie, na podstawie zrealizowanych badań, że obie przyjęte hipotezy badawcze zostały potwierdzone, tj.:

1. Skuteczność (zgodność z celami) inicjowania i wspierania przedsiębiorczości, w sektorze MŚP, jest silnie zróżnicowana i zależna od wewnętrznej konstrukcji instrumentu wsparcia oraz sposobów dedykowanie go przedsiębiorcom i - powiązanej z tym - recepcji przyjętej formy oddziaływania u przedsiębiorców.

2. Ocena przydatności rozwojowej systemów wsparcia w interpretacji przedsiębiorców jest zróżnicowana - i zróżnicowanie to przebiega pomiędzy elementami organizacyjnymi, infrastrukturalnymi i finansowymi.

W pracy zrealizowano również:

- Wskazanie rekomendacji zmian w kierunkach i politykach pomocy publicznej, zorientowanych na wspieranie rozwoju przez siebie treści w Polsce;
- Określenie perspektyw przyszłej pogłębionej agendy badawczej, w zakresie wspierania przedsiębiorczości, w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce (w zakresie możliwości wykorzystania wsparcia publicznego dla realizacji kompetencji w układzie klastrów i sieci współpracy oraz w zakresie działań proinnowacyjnych i wzmacniających procesy internacjonalizacji w sektorze MŚP, a tym samym poprawiających pozycję rynkową i konkurencyjności podmiotów z sektora MŚP).